

Učiteljski Tovariš

Glasilo „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in **Engelbert Gangl**

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: M. Poklukar: Kakšna bodi učiteljska konferenca v duševnem in telesnem oziru? — Fr. Črnagoj: Konfiskovano blago. — Shod spodnještajerskega učiteljstva v Celju. — Jakob Dimnik: Jezikov nauk v prvem šolskem letu. — Jos. Ciperle: Kulturne slike s Kranjskega. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Gospodarski program.

Kakšna bodi učiteljska konferenca v duševnem in telesnem oziru?

Konferenčno razpravljaj **M. Poklukar**.

Častne naloge, ki mi je danes izročena, sem se lotil z različnimi mislimi, zakaj štiri leta sem v tem okraju*) in tretjič nastopim danes kot referent, a eno leto sem vršil zapisnikarski posel. Vsako leto me najde skupščina očitno med najdelavnišimi udi, kakor bi bil edini zmožen učitelj v slovenskem Kočevju! Tudi bi po mojem mnenju stavljeno vprašanje lažje korenito razložila dva priletna, izkušena voditelja — nego učitelja v srednji službeni dobi, ali kaj se hoče: „Vse znati, mnogo govoriti, nič ali manj delati“ je todobno moderno ravnilo. Naloga moja je po svoji neočrtani vsebini zakrita v nekako tajinstveno meglo, ker ni povedano, ali

*) Poročevavec je služboval takrat v Ribnici.

Uredn.

redna ali izredna, krajna, okrajna ali deželna konferenca; zato morem odgovarjati z ozirom na prostor in čas le s splošnimi opazkami ter glede obravnavne tvarine naštetih šestvrstnih konferenc opozoriti častito učiteljstvo na zakonite določbe.

Konference sploh naj bodo resne! Vsaka beseda, vsak izrek bodi previden ter premišljen; možata samozavest postavodajnega dostojanstva brez nečimernega napuha navdihuj zborujoče obje. Tu ni prostora praznemu govoričenju ali celo medsebojnemu zbadanju, stvarno-razvite naj bodo vse razprave; to velja posebno istim teritorijem, kjer živi ljudstvo in učiteljstvo mešanih narodnosti. Ena sama nepremišljenost je v stanu vneti tam nasprotno vjre in potem je konec plodovitemu ravnanju; zakaj nobena veda ne zahteva tako mirnih ter nerazburkanih dušnih sil kakor ravno naša pouka in vzgoje, ki koreniti v dušeslovju. Pravica je podloga družabnemu življenju, zato se imajo konferenčni referati pravično ter

Konfiskovano blago.

Fr. Črnagoj.

Neka tajna tesnoba lega človeku na dušo, ko pride v neprijeten položaj, da sega državno pravdnštvo s svojo neizprosno ostro roko v njega zasebno življenje, bodisi da je zagrešil posredno ali neposredno četudi še tako mal prestopok obstoječih državnih zakonov.

Kako pač mora biti človeku pri sreči tedaj, ko so ga spoznali krivem, pa mu zasezajo njega imetje, prostost ali celo življenje!

Tudi učitelj je le premnogokrat državni pravdnik v malem okviru. Njemu naložen je čestokrat važen posel, da razsoja v šoli mlademu svetu preporne zadeve, in da obsoja tu in tam malopridneže v zapor ali celo v izgubo imetka. Pri vsi ti „otročji“ stvari je mnogo resnih in važnih momentov, a mnogo je pa tudi šaljevih in komičnih prizorov, tako da nam stopajo isti v urah počitka nehote pred oči v razvedrilo našega duha. — Tako hočem vam tudi sedaj-le podati nekaj priprostih črtic iz šolskega življenja, opisati vam hočem nekaj prizorov iz konfiskacije v šolski izbi.

Ena najzanimivejših in najljubših prizorov v šoli mi je torej konfiskacija. Strmeli bodete tovariši, ko čujete to, vendar upam, da mi bodete milostivi sodniki, ako vam navedem, da sem 1.) konfiskoval le o priliki motenja šolskega pouka, 2.) da sem konfiskoval le ničvredne pa obenem originalne stvari.

Konfiskoval sem že nekaj let semkaj, in nabiralo se mi je v šolski omari konfiskovanega blaga, da se mi je lice razlezlo vselej v gube veselja, kadar sem je pogledal. To bil vam je majhen muzej vsakovrstnih reči, brez kake vrednosti, ki pa so vendar polnile in motile toliko in toliko otroških duš. Imel sem že obilo zbirko in pripravljaj sem se, da vam napravim ob priliki majhno razstavo ter vam napišem obenem zgodovino slednje konfiskovane stvari.

Toda tovariši — — — te zbirke ni več! Potres mi jo je raztresel, da vam moram sedaj-le le po spominu opisati nekaj konfiskovanih predmetov, če tudi z manjšim uspehom.

Kaj vse ne zanima otroka, osobito vaškega, nerazvajenega otroka!

enakomerno razdeliti med vse učiteljstvo, da je sleherniku omogočeno, pokazati svoje duševne vrline.

Skupščine naj bodo kolegijalne! Kdor je opazil kaj napačnega, naj vselej ustno ter dobrohotno prej skuša to odpraviti, ne čaka naj slastno bližnje konference ter ne bije ob veliki zvon, kakor bi bil našel nov del sveta. Pomisliti je, da konference in osebe minevajo, a konferenčni zapisniki ostajajo in bodo ostali: „Ko mene in tebe na svetu ne bo.“ Vobče naj si učiteljstvo dobro zabiči dejstvo, da isto v slučaju brezpomenskega prestopka toži jezero jezikov, kadar pa se mu godi čutna krivica, vse molči. Zatorej tak človek, ki narekuje brez potrebe v zapisnik malenkosti, ne koristi šolstvu s tem čisto nič, temveč mu s podobnimi neslanostmi hudo škoduje; zakaj v zapisniku se bode bralo in to Bog ve po kakovem bravcu še v poznih letih, kakošno učiteljstvo je današnji čas osrečevalo človeštvo in kdo ve, katerega bode čitatelj obsodil — črnivca, črnenca ali pa oba.

Občevanje bodi parlamentarno! Ostri izrazi, če so se rabili, naj se ne beležijo; a šolski zakoni imajo biti na zborišču, da se v prepirnem slučaju lahko loco rei sitae porabijo. Obžalovanja vredna bi bila konferenca, kjer bi se provokovalo nasprotje, strast in sovraštvo. To škoduje ugledu, ne hasne pa tudi učiteljskemu telesu, ki je itak preveč razpostavljeno učenčevim hudomušnostim. Sploh naj predsednik vodi skupščino tako izobraženo, da se je bode učiteljstvo veselilo in ne, da se bode povpraševalo, kaj in kako bode, ali da se je bode še balo; dostavi se vedno dnevni red pravočasno učiteljstvu, da se more spodobno pripraviti, nikoli pa ni šele v zadnji uri učiteljstva obveščati o njenem vzporedu. Odločenega začetka se je točno držati.

Konference naj bodo temeljite! Če površnost ni nikjer dobra, bi jo najmanj odobral pri učiteljskih skupščinah. Redko se zbiramo, glejmo torej takrat, da bode zbor plodonosen. Obravnave morajo pokazati, da se je govornik res trudil ter veliko mislil, preden je spravil skup nenavadno visoko ali globoko stopnjo gradiva. Svet je hitro zvedel za naše tesnoprikrojene dijete, gorje tedaj šoli, kadar bi se upravičeno reklo, da je pri konferencah

glavna reč — zabava. Podrobno in neustrašeno branimo pri skupščinah „našo pravdo“ in ne slavimo ljudi, ki imajo za šolo in učiteljstvo več negativnih kakor pozitivnih zaslug.

Skupščine imajo biti vzpodbudne in poučne! Mislimo si, častita gospoda, zagorskega učitelja v zimskem času. Nikjer razvedrilne družbe ne zabave! Okrog njega, nad njim in pod njim sneg in led; sosed mu je volk, sosedna sova. Dejal bi kdo: „Bere, poje, gode naj; divjačina ali karte in kegljišče mu vedre ure etc.“ Temu odvrnem: „Od šestega leta do groba smo pri popirju; lov, igre in glasba tudi ne morejo vedno zadostiti duševnim težnjam olikanca, kdo bi se torej čudil, da si tak želi semtertja med tovaršijo.“ Pravo razvedrilo, istinita duševna opora so samotnemu učiteljstvu okrajne konference. Tu občuje s svojimi stanovniki ter je prost vsaj za časek zemskih težav in njihovih prilepkov; skrbimo, da bode odšel v življenski boj zadosti podkrepjen v svoje samotarstvo, saj preteče zopet leto in dan, preden se snidemo. Gledati pa je po možnosti tudi na to, da bi bile okrajne skupščine vsako leto na drugem mestu, potem bode vsakemu izmed učiteljstva mogoče, svoj okraj dobro spoznati.

Pri konferencah ne pograšajmo dostojnosti! Konferenčni prostori naj so snažni, videti se mora, da se godi ob ti priliki nekaj nenavadnega. Skupen in posamezen nastop konferenčnih členov ima biti vreden ljudskih odgojiteljev. Pomnite, da nas recimo iz vsega okraja zbrane, vključ poedinemu preziranju, dobro pregledujejo in uprav skeptično presojujejo. Varujmo se torej z najmanjšo nedostojnostjo onečastiti prekrasno stavbo veličastne šole.

Konference ne smejo biti odročne! Svetel, lahko pristopen in prežračen naj bo njihov kraj. Pri krajnih skupščinah naj bo tudi toliko stolov, kolikor je udeležencev. Zborujoče učiteljstvo siliti v nepometeno sobo, v neoprane in še gorke šolske klopi, kjer so pred trenotjem sedeli učenci, se mi zdi nezakonito, nedopustno ter še manj kolegijalno. Ne le, da se v klopih prav lahko nalezejo kužne bolezni, notranje in kožne, temveč se pod-

Bilo je nekega dne, ko zapazim učenca, ki je prešteval fižol. Dvomil sem, da bi se iz ljubezni do računstva vadil v lepopisni uri višje matematike na fižolu, radi tega se mu začudim, rekoč:

„I — čemu pa preševaš sedaj-le fižol, in čemu ga sploh imaš v šoli? — Brž ga stresi, vsega kolikor ga imaš, na mizo!“

Deček uboga, pa strese fižol iz enega žepa.

„Ga imaš še kaj? — Le ven ž njim!“ — In res, deček prične še drug hlačni žep izpraznjevati, da je bilo kmalo fižola za dobro perišče na šolski mizi.

Čudil sem se ti izvanredni navdušenosti do fižola in pričel sem mlademu „fižolofu“ v duhovitih besedah dokazovati, da je fižolek prav izborna postna jed, da pa nikakor ne dovoljujem, da bi mi ga v šoli prešteval in po sobi raztresal, in mu radi tega enkrat za vselej prepovedujem enak sport.

„Ja, saj ga ima Boltovčev Jaka tud!“ oglasi se mi deček v svoji škodoželjnosti.

„Brž s fižolom na mizo!“ — In sedaj se je pa začelo: Boltovčev Jaka izdal je Štremljevga Janeza, ta pa Drinovčevga Jožo, ta zopet Čuckovega Franceta itd. —

da je bil redek učenec, kateremu bi ne bilo treba prazniti svojih žepov.

Kúpec fižola na mizi pa je rasel, se množil in se širil, da bi ga bilo za prav obsežen lonec. To je bilo fižolnih zvrstij — dovolj za najobširnejšo fižolovo študijo. Tu je bil fižol, fižolek, fižoličica, grahar, črešnjevce, prepeličar, ribničar in celo tolsti turek.

Otroci igrali so med seboj sicer jako nedolžno igro, da so si zbijali fižolova zrna z dlani ali iz klobuka, vendar je moralo v šoli in krog šole biti poslej konec te zabave.

Neka posebnost pa je bila „brklja“, katero je moral imeti v zgodnji spomladi vsak otrok, da se je čutil srečnega. Bila je to kratka, 1 dm dolga kost, najboljša iz svinjskih krač, pri sredi dvakrat preluknjana, skozi luknjici pa potegnjena mala vrvičica navskriž. Ta kost, primerno sukana in nategovana, vrtela se je z lahnim brnenjem zdaj na eno, zdaj na drugo stran.

To je bilo nekoč teh brkelj na mizi — — velikih in malih, koščenih pa tudi lesenih, katerih so se posluževali otroci, katerim ni prišla primerna kost pod roke.

Ko je postalo v pomladi vrbje muževno, tedaj so postali moji vaški otročaji nad vse muzikalični in imel

ložno učiteljstvo s tem brezmiselno tira v nevarnost, da pobere za učenci rdeče ali umazano-rumene mrčese, kateri poslednji bi za dolgo časa (če ne za zmirom) uničili osebno čast učiteljevo in še bolj učiteljičino, ako bi se morda na poti domov našla ostudna žuželka na suknji, krilu ali v laseh. Kjer ni prostora za stole okrog šolske mize, naj bo skupščina v pisarnici ali kabinetu, v privatnem stanovanju zopet ne, ker bi dotičniku lahko predbacivala njegova družina, da ji opravo pokvarja, da jo moti v mirni posesti etc.; a učiteljstvo zopet ne more ondi prosto zborovati, ako so vrata le priprta in — četudi so zaprta — se skozi nje ali tanki zid sliši, s tem pa je pokopana konferenčna tajnost.

Konference naj so vsestranske! Šolstvo z vsemi svojimi priteklinami odsevaj agilnim skupščinam. Tu se obdeluj pedagogika, šolsko gospodarstvo, v kolikor je v dotiki z učnimi sredstvi, tu se naj prijavljajo prošnje, nasveti in želje, opombe in pritožbe, ako ni pritožne knjige in če niso ustne izdale. Konference so ono polje, po katerem bi jaz cenil rodovitost šolskega ozemlja in mislim, da se ne motim, če rečem, da bodo prišli časi, ko bodo po konferencah sodili razvitek istočasnemu šolstvu, kakor sodijo sedaj kulturo pokrajinam po velikosti porabljenega mila. V posnetek povedanega stavim končno ta nasvet:

I. Krajne konference se imajo v bodoče vršiti v posebnih sobah; kjer to ni mogoče, naj se v osnaženo šolsko sobo postavi okrog mize toliko stolov, kolikor členov šteje skupščina.

II. Okrajne učiteljske konference naj bodo vsako leto na drugem pripravnem kraju; deželne skupščine naše pa naj se zaradi resnosti časa, v katerem živimo, sklicujejo če že ne vsako tretje, vsaj vsako šesto leto.

Shod spodnještajerskega učiteljstva v Celju.

II.

Gospoda moja! Premišljujočim bedno stanje učiteljskega stanu, se nam vsiljuje nehote vprašanje: Ali plačujeta dežela in država svoje uslužbence sploh tako slabo, živijo li drugi uslužbenci, s katerimi bi se

je vsak po dvoje, troje piščalij, na katere so godli, pihali in piskali tako energično in virtuozno, da so ti glušela ušesa!

Oj koliko piščalk in piščali potovalo je v mojo nenasitno omaro, kar pa ni vse nič pomagalo — vsak napravil si jih je pozneje še enkrat toliko! — Prigodilo se je, da je pričel paglavček takoj v odmoru delati nov instrument, na kar je zapadel konfiskaciji za teden dni tudi pipec.

Nerad sem konfiskoval jestvine, a čestokrat se le ni bilo mogoče temu ogniti, in čuditi sem se moral ob takih prilikah, kolike zaloge češpelj, krljev in orehov so prihajale pri otrocih premožnejših staršev na dan. Pač so morale biti otroške oči večje, kot njihov želodec, zakaj da bi bil zadnji zmožen tolike razteznosti, da bi bil spravil vso tako zalogo pod svojo streho, je vendar-le dvomljivo.

Kritična dneva sta vselej dneva o sv. Miklavžu in na pepelnico. Takrat pa mora učitelj na vsak način zatisniti oboje očij skoraj popolnoma, ako noče, da bi prihajali na mizo konjički z obligatno piščalko, mične trolke, črni parkeljni ali celo mastni „krofi“ in drugo pecivo.

(Dalje prih.)

mogli učitelji tako po svoji naobrazbi kakor po svoji važnosti primerjati, tudi tako ubožno?

O, nikakor ne! Ne v deželni, pa tudi ne v državni službi ni človeka, ki bi za svoje delovanje bil razmeroma tako slabo plačan kakor učitelj. So slojevi človeške družbe, ki so za svoje poslovanje, ki ne donša človeštvu večjih koristi, ki ne tirja posebne stanovske naobrazbe, ne večjih duševnih in telesnih sil kakor naše, znatno bolje plačani. To so med drugimi n. pr. državni in deželni uradniki XI. do IX. činovnega razreda.

Da dokažem to trditev, si bom dovolil njih delovanje in istega važnost za človeško družbo kratko primerjati z našim, a izjavim že naprej, da mi niti na um ne pride, žaliti ali poniževati častiti uradniški stan.

Začnimo pri naobrazbi.

Marsikateri teh uradnikov ne investira za dosego svoje službe in ž njo zvezane plače nikakoršnega kapitala, ker mu zadostuje vojaški certifikat, drugi pa veliko manj kakor učitelj, ker potrebuje samo nižjo gimnazijo ali nižjo realko, tedaj naobrazbo, ki omogoči učiteljskemu pripravniku šele vstop v I. letnik učiteljsišča. Njih delovanje v uradu ne zahteva posebnega duševnega ne telesnega napore, ker se omejuje večinoma na izvrševanje obstoječih fakt in činov, katere so že drugi uredili in ker nimajo mnogo osebnega opravka s strankami.

Oni se po svojih stanovskih lastnostih nimajo brigati za blagor in napredek človeštva, ampak morajo le točno izvrševati svoje stroge predpise. Oni nimajo računati z nobeno individualnostjo, njim so vse stranke enake.

Oni so uradniki le v predpisanih uradnih urah, zunaj urada so lahko povsem privatni ljudje, ker jim za izvršbo svojega vsakdanjega dela ni treba nikakoršne priprave in lahko vse uradne stvari v uradu rešijo. Česar en dan ne zmorejo, odložijo lahko za drugi dan. In če imajo gg. uradniki na dan nekoliko več uradnih ur kakor učitelj, je to le na videz večje obremenjenje, ker, kakor smo videli, opraviti more učitelj skoraj samo polovico svojega posla v predpisanih uradnih urah.

Njihovo uradno delo ima torej jako malo produktivitete in skoraj nikakoršnega vpliva na razvoj človeške omike.

Zunaj urada žive ti gg. uradniki večinoma zase in se navadno ne udeležujejo javnega delovanja, če so pa člani kakih društev, ostanejo skoraj zmeraj le pasivni.

Posebno za probujo naroda ne morejo in vsled svojih višjih vplivov ne smejo mnogo storiti.

Poslovanje teh gg. uradnikov, ki so velikanski državni upravi sicer neobhodno potrebni, torej glede svojih koristi in svojega vpliva na človeštvo ne nadkriljuje našega, ono ne zahteva niti tolike naobrazbe, ne toliko duševnega in telesnega napore kakor naše, in vendar uživajo ti gospodje, ki živijo še vrhu tega le v večjih krajih, nepri-merno večjo plačo kakor mi.

Njihova najnižja plača brez doklade je ravno tolika kakor naša v I. plačilnem razredu, t. j. 800 gld., najvišja pa še enkrat tolika, t. j. 1600 gld.

Mi gg. uradnikom nikakor ne zavidamo njihovih plač, temveč jim privoščimo še boljših, a tirjamo, da omogoči človeška družba tudi nam stanu primerno življenje in nam odkaže vsaj iste plače kakor jih uživajo uradniki XI. do IX. čin. razreda.

Dokler se ti naši zahtevi ne ugodí, misliti moramo, da smatra človeška družba naš poklic malo častnim in najmanje vrednim, kar bi nas v izvrševanju naših dolž-